

Gemofiliya bilan og‘rigan bemorlarni parvarishlashda multidisciplinar yondashuvning ahamiyati: klinik holatlar va zamonaviy davolash usullari tahlili

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Tibbiyot fakulteti

Tibbiy fundamental fanlar kafedrası o‘qituvchisi

Xamrayev Rashid Ravshanovich

Email - Khamrayevrashid@gmail.com

Tibbiyot fakulteti davolash yo‘nalishi 1-kurs talabasi

Rasulova Mavzuna Abduqayum qizi

Email – magzuna236@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqolada gemofiliya kasalligi va uni davolashda multidisciplinar yondashuvning ahamiyati tahlil qilinadi. Gemofiliya — irsiy asosda o‘tadigan qon ivishining buzilishi bo‘lib, VIII yoki IX plazma ivish omillarining yetishmovchiligi natijasida organizmda qon ketishining to‘xtovsiz davom etishiga olib keladi. Kasallikning eng og‘ir shakllari bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada pasaytirib, doimiy va kompleks tibbiy yordamni talab qiladi. Shu bilan birga, gemofiliya bemorlariga davolashda faqat tibbiy muolajalar bilan cheklanmasdan, ruhiy, ijtimoiy va reabilitatsion yordamni ham o‘z ichiga olgan multidisciplinar yondashuv zarurligi ko‘rsatib berilgan.

Maqolada gemofiliya bilan og‘rigan bemorlarni davolashda zamonaviy usullar, jumladan, replasment terapiyasi (ivish omillarini to‘ldirish), profilaktik davolash, fizioterapiya va gen terapiyasining samaradorligi haqida so‘z boradi. Kasallikni boshqarishning eng samarali yo‘li muntazam ravishda gematolog, hamshira, fizioterapevt, psixolog va ijtimoiy xodimlarning birgalikdagi ishlashidir. Bunday yondashuv bemorning umumiy holatini yaxshilash, asoratlarning oldini olish va uning jamiyatda faol ro‘l o‘ynashini ta‘minlashga yordam beradi.

Maqolada, shuningdek, klinik holat tahlillari orqali multidisciplinar yondashuvning amaliy samaralari ko‘rsatilgan. Masalan, bemor A.X. ning davolash jarayonida muntazam replasment terapiyasi, fizioterapiya mashg‘ulotlari va psixologik yordam tufayli uning holati sezilarli darajada yaxshilanganligi



ta'kidlangan. Bu misol multidisiplinar yondashuvning gemofiliya kasalligini davolashdagi muhimligini yanada oshiradi.

Ushbu maqola gemofiliya kasalligi bilan og'riqan bemorlarni davolashda multidisiplinar yondashuvning ahamiyatini ta'kidlaydi va zamonaviy davolash usullari bilan birgalikda, har tomonlama yondashuvning natijalari qanchalik samarali ekanini ko'rsatib beradi. Maqola, shuningdek, gemofiliya kasalligiga oid tibbiyot xodimlari, tibbiyot talabalari va ilmiy izlanishlar olib borayotgan mutaxassislar uchun foydali ilmiy manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar:

Gemofiliya, qon ivishining buzilishi, VIII va IX faktor yetishmovchiligi, replasment terapiyasi, profilaktik davolash, multidisiplinar yondashuv, bemorni parvarishlash, fizioterapiya, psixologik yordam, hayot sifati, gen terapiyasi, bo'g'implarga qon quyilishi, surunkali gematologik kasallik, ijtimoiy moslashuv, tibbiy reabilitatsiya.

Muammoning dolzarbligi:

Bugungi kunda gemofiliya kasalligi dunyo bo'ylab minglab insonlarning hayot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi og'ir va surunkali irsiy kasallik sifatida tan olingan. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda kasallikni erta aniqlash, to'g'ri davolash va bemorlarni hayot davomida sifatli parvarish qilish borasida muammolar saqlanib qolmoqda. Gemofiliya bilan og'riqan bemorlar doimiy qon ketish xavfi, bo'g'implarga qon quyilishi, nogironlik, ruhiy tushkunlik va ijtimoiy izolyatsiyaga duch keladilar.

Shuning uchun bu kasallikni faqat dorilar bilan emas, balki murakkab, tizimli va **multidisiplinar yondashuv** asosida boshqarish muhim ahamiyatga ega. Shifokor, hamshira, fizioterapevt, psixolog va ijtimoiy xodimlar birgalikda ishlashi bemorning umumiy holatini yaxshilashda, nogironlikning oldini olishda va uning jamiyatga moslashuvida hal qiluvchi o'rin tutadi. Zamonaviy davolash usullari, jumladan replasment va gen terapiyasi, yangi imkoniyatlar yaratmoqda, ammo ular ham to'g'ri tashkillashtirilgan parvarish va kuzatuvsiz samarali bo'la olmaydi.

Demak, gemofiliya kasalligini chuqur o'rganish, bemorlarni holatiga mos holda individual va multidisiplinar tarzda yondashish, ushbu muammoni zamonaviy tibbiyotning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rib chiqishga asos bo'ladi.



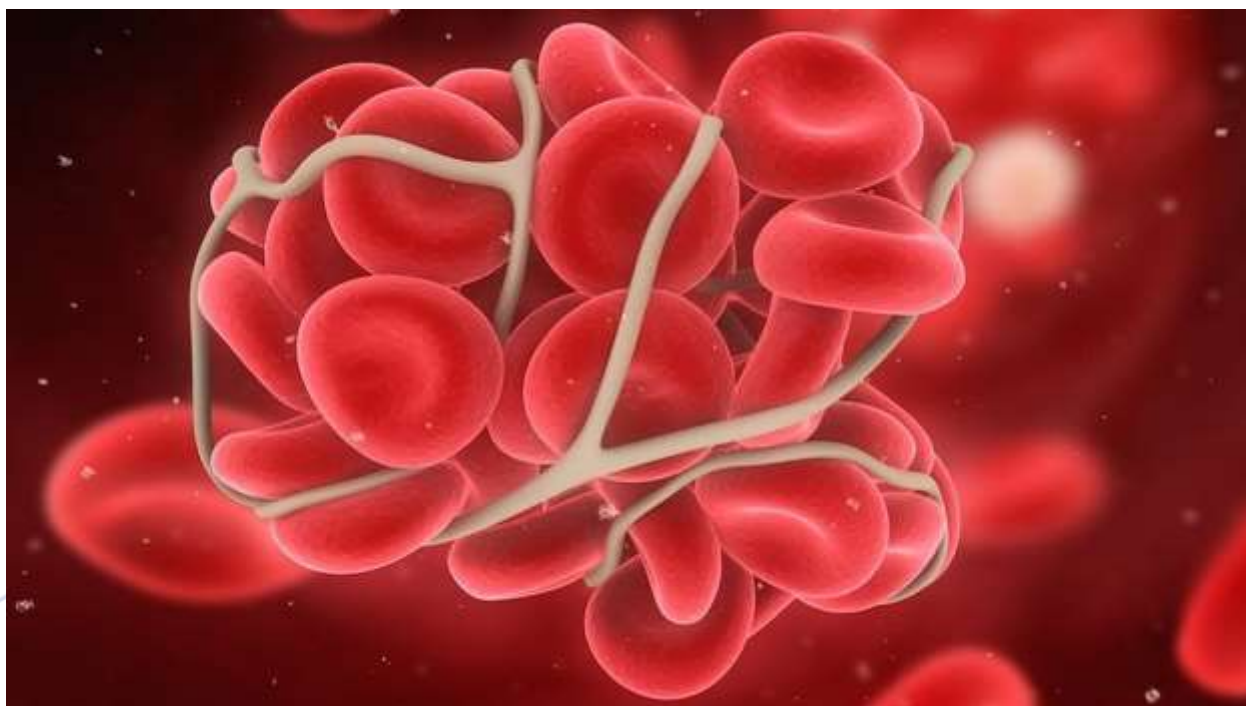
Kirish

Bugungi kunda tibbiyotning dolzarb yo‘nalishlaridan biri bu gematologik kasalliklar, xususan, gemofiliya muammosidir. Gemofiliya — bu irsiy yo‘l bilan o‘tadigan, VIII (gemofiliya A) yoki IX (gemofiliya B) plazma ivish omillari yetishmovchiligi bilan kechadigan kasallik bo‘lib, uning natijasida organizmda qonning to‘xtovsiz oqishi, bo‘g‘imlarga va ichki a‘zolarga qon quyilishi kuzatiladi. Kasallikning og‘ir shakllari erta yoshdan boshlab jiddiy klinik alomatlar bilan namoyon bo‘ladi va doimiy tibbiy yondashuvni talab qiladi.

Gemofiliya bilan og‘rigan bemorlar nafaqat doimiy tibbiy yordam, balki psixologik, ijtimoiy va reabilitatsion qo‘llab-quvvatlovga muhtoj. Shu sababli, multidisiplinar yondashuv — ya‘ni shifokor-gematolog, hamshira, fizioterapevt, psixolog va ijtimoiy xodimlar hamkorligi asosida parvarishlash — ayni damda juda dolzarb hisoblanadi.

Research Science and
Innovation House





Asosiy qism

1. Kasallikning etiologiyasi va patogenezi

Gemofiliya jinsiy bog‘liq resessiv yo‘l bilan meros bo‘ladi. Erkaklar kasallikni namoyon qiladi, ayollar esa ko‘proq tashuvchilardir. Gemofiliya A holatlari umumiy gemofiliya bemorlarining 80–85% ini tashkil qiladi. VIII yoki IX faktor yetishmovchiligi qon ivish kaskadini to‘xtatadi, bu esa qon ketishining uzoq davom etishiga olib keladi.

2. Zamonaviy davolash yondashuvlari

Replasment terapiyasi: Yetishmayotgan ivish omilining qon orqali yuborilishi. Bu usul eng asosiy va keng tarqalgan davolash usulidir.

Profilaktik davolash: Bo‘g‘imlarga qon quyilishi va nogironlikning oldini olish maqsadida muntazam asosda faktor yuborilishi.

Gen terapiyasi: So‘nggi yillarda rivojlanayotgan yangi texnologiya bo‘lib, kasallikni ildizidan davolash imkonini beradi (hali tadqiqot bosqichida).

3. Multidisciplinar yondashuvning afzalliklari

Gemofiliya bemorlariga:

- * Shifokor-gematolog tomonidan diagnostika va replasment terapiya;
- * Hamshira tomonidan uy sharoitida davo va qon ketishni nazorat qilish o‘rgatiladi;



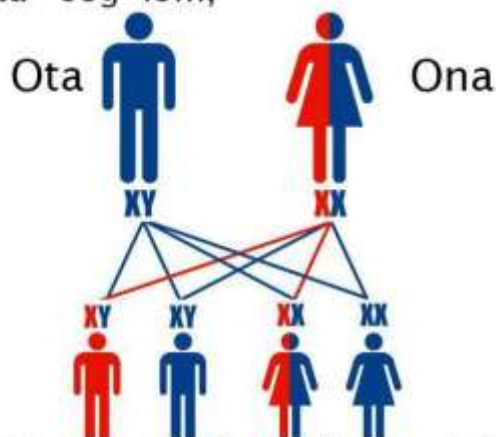
- * Fizioterapevt tomonidan bo‘g‘imlar harakatini tiklash va reabilitatsiya ishlari;
- * Psixolog tomonidan stress, ijtimoiy moslashuv va qo‘rquv bilan kurashish usullari o‘rgatiladi;
- * Ijtimoiy xodim esa nogironlikni rasmiylashtirish, dori-darmon ta‘minoti, imtiyozlar bo‘yicha yordam beradi.

4. **Klinik holat tahlili (misol)

Gemofiliyaning nasldan naslga o‘tish sxemasi

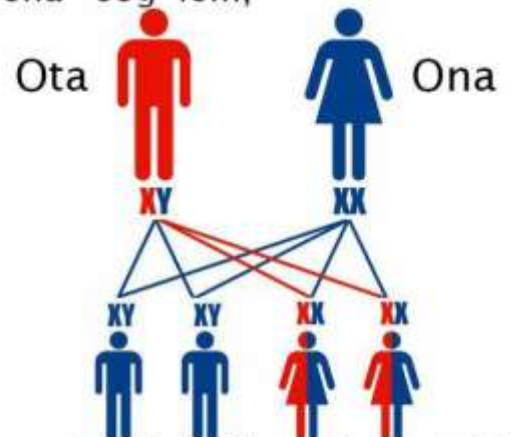
 = Bemor  = Tashuvchi  yoki  = Sog‘lom

Agar ona tashuvchi bo‘lsa,
ota - sog‘lom,



O‘g‘ilda gemofiliya bo‘lish ehtimoli -50%,
qizning tashuvchi bo‘lish ehtimoli - 50%,
ba‘zi qiz farzandlarda simptomlar
bo‘lishi mumkin.

Agar otada gemofiliya bo‘lsa,
va ona - sog‘lom,



Hamma o‘g‘il farzandlar sog‘lom tug‘iladi,
Hamma qiz farzanlar tashuvchi bo‘ladi,
Ba‘zi qiz farzandlarda simptomlar bo‘lishi
mumkin.

Xulosa

Gemofiliya — bu nafaqat qon ivish tizimining tug‘ma buzilishi, balki bemor hayotiga doimiy xavf tug‘diruvchi, jiddiy yondashuvni talab qiluvchi surunkali irsiy kasallikdir. Ushbu kasallik bilan yashovchi bemorlar qon ketishlar, bo‘g‘imlarga qon quyilishi, og‘riq sindromlari va nogironlik holatlari bilan yuzma-yuz keladilar. Bunday bemorlarni samarali parvarishlash va qo‘llab-quvvatlash uchun yagona mutaxassis emas, balki turli sohalaridagi tibbiy va ijtimoiy mutaxassislarning birgalikdagi ishi — **multidisiplinar yondashuv** — muhim ahamiyat kasb etadi.

Maqolada tahlil qilinganidek, gemofiliya bilan og‘rigan bemorlar uchun individual davo rejasi ishlab chiqilishi zarur bo‘lib, bunda shifokor-gematologning

tibbiy boshqaruvi bilan birga, fizioterapevt tomonidan jismoniy reabilitatsiya, psixolog tomonidan ruhiy qo‘llab-quvvatlash, hamshira tomonidan uy sharoitida muolajalarni bajarish, ijtimoiy xodim tomonidan esa huquqiy va moddiy yordam ko‘rsatish ham ahamiyatlidir. Ayniqsa, bolalar va o‘smirlar orasida gemofiliya holatlarini to‘g‘ri boshqarish ularning to‘liq ijtimoiy integratsiyasi va ta‘lim jarayonidagi ishtirokini ta‘minlaydi.

Zamonaviy davolash usullari, xususan replasment terapiyasi va yangi avlod gen terapiyalari gemofiliya bilan bog‘liq asoratlarning oldini olishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq, ushbu usullar faqat kompleks va tizimli yondashuv bilan birga amalga oshirilgandagina bemor salomatligiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shuningdek, bemorning oilasi bilan ishlash, ularni kasallik xususiyatlari haqida to‘liq xabardor qilish, profilaktik choralarni o‘rgatish ham muvaffaqiyatli parvarishning ajralmas qismidir.

Xulosa qilib aytganda, gemofiliya kasalligini boshqarish yondashuvi yakkaxon emas, balki integratsiyalashgan bo‘lishi zarur. Multidisciplinar yondashuv bemorning jismoniy salomatligigina emas, balki psixologik holati, ijtimoiy faolligi va hayot sifatini tiklashda asosiy omil hisoblanadi. Shu bois, gemofiliya bilan bog‘liq barcha davolash va parvarish jarayonlariga turli mutaxassislarni jalb qilish, kasallikni zamonaviy, tizimli yondashuv orqali boshqarish — bugungi kun tibbiyotining dolzarb va zaruriy vazifasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. World Federation of Hemophilia (WFH). (2023). *Guidelines for the Management of Hemophilia*, 3rd Edition. Montréal, Canada.
<https://www.wfh.org>
2. Kasatkin, A. A., & Ivanova, L. N. (2021). *Gematologiya: klinik va diagnostik asoslar*. Moskva: GEOTAR-Media.
3. Mannucci, P. M., & Tuddenham, E. G. D. (2001). The hemophilias—from royal genes to gene therapy. *New England Journal of Medicine*, 344(23), 1773–1779.



<https://doi.org/10.1056/NEJM200106073442307>

4. Bolton-Maggs, P. H. B., & Pasi, K. J. (2003). Haemophilias A and B. **The Lancet**, 361(9371), 1801–1809.

[[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(03\)13405-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(03)13405-8)](<https://doi.org/10.1016/S0140-6736%2803%2913405-8>)

5. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi. (2022). **Irsi qon ivish kasalliklari bo‘yicha klinik tavsiyalar**. Toshkent.

6. Tursunov, A. T., & Mamatqulov, B. A. (2020). **Pediatriyada qon kasalliklari**. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti.

7. Mahlangu, J. N. et al. (2020). Gene therapy for hemophilia: current status and future perspectives. **Nature Reviews Hematology**, 17(12), 745–757.

<https://doi.org/10.1038/s41584-020-00458-1>

8. Blanchette, V. S., Key, N. S., Ljung, L. R., Manco-Johnson, M. J., van den Berg, H. M., & Srivastava, A. (2014). **Definitions in hemophilia: communication from the SSC of the ISTH**. **Journal of Thrombosis and Haemostasis**, 12(11), 1935–1939.

9. Srivastava, A., Brewer, A. K., Mauser-Bunschoten, E. P., et al. (2013). Guidelines for the management of hemophilia. **Haemophilia**, 19(1), e1–e47.

10. Islomov, S. R. (2021). Gemofiliya bilan og‘rigan bolalarni davolashda profilaktikaning o‘rni. **O‘zbekiston pediatriya jurnali**, 2(4), 56–60.

Research Science and Innovation House